

Behr, Martina and Sabine Seubert (eds.) (2017) *Education is a Whole-Person Process. Von ganzheitlicher Lehre, Dolmetscherforschung und anderen Dingen.* Reihe: Transkulturalität – Translation – Transfer. Berlin: Frank & Timme

Sborník, který byl vydán u příležitosti životního jubilea – 65. narozenin – německé translatožky Dörte Andres, obsahuje příspěvky 25 kolegů, vyučujících a studentů, kteří Andres doprovázeli na její profesní cestě. Články v němčině a francouzštině nabízí hluboké vhledy do tlumočení v různých historických a zeměpisných souvislostech, přehled metod holistické výuky, hodnocení různých kurikulárních reforem či rozličné pohledy na role tlumočnicka.

Články jsou rozděleny do šesti tematických bloků, z nichž první pojednává o výuce a vzdělání obecně. Mechthild Dreyer se zabývá vysokoškolskou didaktikou a kořeny holistického vzdělání, které chápe jako výuku, která vyvolává zvědavost a touhu po vědění a vede k rozvoji celé osobnosti studenta. Wolfgang Pöckl srovnává tlumočnické a překladatelské magisterské programy na univerzitách ve Vídni, ve Štýrském Hradci, v Innsbrucku a na Univerzitě Johannesu Gutenberga v Mohuči (JGU). Zabývá se otázkou, jak v translatožii koncipovat holistické vzdělání, a analyzuje roli studenta na různých německých univerzitách v průběhu dějin. Článek Andrease Gippera se zabývá krizí školy jako instituce ve Francii v posledních dvaceti letech, a to skrze její znázornění ve francouzských filmech, jež poukazují na urgentnost problémů jako imigrace, inkluze a exkluze, laicita či napětí mezi žáky a učiteli. Marc Orlando vzdělání představuje jako proces změny chování člověka. Vyslovuje se pro větší zaměření výuky na studenta a pro vzdělání, během něž jsou studentům předávány praktické i teoretické znalosti. Catherine Chabasse poskytuje přehled o tom, jak v oblastech jako přístup ke vzdělání, volební právo či zastoupení v různých oborech ženy usilovaly a usilují o rovnost s muži.

Tématem druhého tematického bloku je výuka tlumočení. Ve svém článku o různých metodách holistické výuky tlumočení aplikovaných na univerzitě ve Vídni a v Germerseimu Franz Pöchhacker vyzdvihuje propojení výuky tlumočení s praxí a vyslovuje se pro větší zaměření výuky na studenta. Maren Dingfelder Stone prezentuje výuku tlumočení jako individuální a proměnlivý proces, jehož aktéři se vzájemně ovlivňují a měli by se jej ideálně účastnit celou osobností. Výuku tlumočení Stone prezentuje jako kombinaci třech faktorů: příležitosti, motivace a schopnosti. Předmětem příspěvku Martiny Behr a Mandy Willert je zpětná vazba jako účinný nástroj ve výuce tlumočení umožňující studentům vyvarovat se chyb a nalézt řešení. Jedna z pionýrek translatožie, Sylvie Kalina, popisuje počátky translatožie jako vědního oboru, její vývoj během 20. století, druhy tlumočení, vnější obraz tlumočnicka, výukové strategie či možnosti využití moderních technologií ve výuce. Nabízí přehled vzdělávacích institucí pro tlumočnický v Německu, vyzdvihuje důležitost teoretického a komplexního vzdělání tlumočnicků a předkládá návrhy na změny ve vzdělávacích programech tlumočnicků. Daniel Gile nabízí řadu doporučení pro výuku zaměřenou na studenta. Popisuje například metodu, která studentům oboru překladatelství pomáhá odpoutat se od formulací výchozího textu tak, že myšlenku z výchozího textu znázorní na tabuli a pak ji vlastními slovy reprodukuje v cílovém jazyce. Gile doporučuje, aby vhodným kladením otázek byli studenti dovedeni k identifikaci a nápravě vlastních chyb. Zpětná vazba by dle Gila měla studenty motivovat ke zdokonalování svých dovedností. Příspěvek Ivany Čenkové je unikátním vhledem

do témat diplomových prací, které vznikly pod jejím vedením během více než třiceti let jejího působení na Ústavu translatologie FF UK. Jejich počet – 65 – se shoduje s životním jubileem D. Andres. Dále jsou v příspěvku stručně představeny předměty, ve kterých si studenti Ústavu osvojují základní dovednosti potřebné pro psaní vědecké práce. Marion Grein se ve svém článku zabývá nezbytnými dovednostmi vyučujících němčiny jako cizího jazyka. Na příkladu magisterského studia na univerzitě JGU v Mohuči popisuje koncepci výuky, jejímž cílem je podporovat rozvoj celé osobnosti studentů.

Předmětem dalších dvou článků je boloňská reforma školství. Michael Schreiber ve své úvaze hodnotí dřívější pětileté magisterské studium pro tlumočníky a překladatele na FTSK v Germersheimu jako holistické, zatímco nově zavedené dělené studium dle jeho názoru přineslo roztržství vyučované látky. Peter Holzer popisuje, jak se rakouská kurikulární reforma z roku 2002 a boloňské reformy promítly do studijních plánů tlumočnických a překladatelských univerzitních institutů v Rakousku.

Autory dalších šesti příspěvků s širokým spektrem témat jsou doktorandi Dörte Andres. Sabine Seubert představuje svou dizertační práci, v níž se zabývá vlivem vizuální informace v třetím jazyce na výkon simultánního tlumočnicka. Luca Todaro zkoumá, zda a do jaké míry simultánní tlumočníci zvolenou prosodii vyjadřují emoce ve srovnání s výchozím projevem a zda je toto vyjádření emocí genderově podmíněné. O tisícileté tradici a dnešní podobě komunitního tlumočení v exotickém Kamerunu se dozvídáme z příspěvku Paoly Baglione. Yafen Zhao se ve svém příspěvku zabývá doposud málo prozkoumanou otázkou, nakolik je notační technika vyvinutá pro evropské jazyky uplatnitelná pro jazykovou kombinaci němčina-čínština.

Předmětem dalších dvou příspěvků jsou dvě různá historická období v dějinách tlumočení. Lena Skalweit ukazuje na příkladu tlumočnicků arabštiny a francouzštiny, čím se vyznačovala profese soudních tlumočnicků v Alžírsku v 19. století a jak zde vypadaly snahy zajistit kvalitní jazykové zprostředkování u soudu a ve státní správě. Charlotte P. Kieslich analyzuje požadavky kladené na tlumočnický v době Třetí říše, kdy od nich byla požadována věrnost nacistickému režimu.

I další dva články se věnují historii tlumočení. Známa polská translatoložka profesorka Małgorzata Tryuk popisuje konferenční tlumočení v Polsku od jeho počátků během poválečných procesů s nacistickými zločinci, přes jeho postupný rozvoj během politických konferencí ve 40. a 50. letech až po profesionalizaci oboru a vznik vzdělávacích institucí pro překladatele a tlumočnický. Německá translatoložka profesorka Birgit Menzel představuje práci komunitních tlumočnicků v hnutí *grassroots*, které se v 80. letech pomocí osobních kontaktů snažilo překlenout bariéru mezi USA a Sovětským svazem. Na konkrétních projektech v rámci hnutí autorka ukazuje, jak rozmanité role zde komunitní tlumočníci v rámci své činnosti zastávali.

Poslední blok představují texty, které překladatele a tlumočnický představují jako literární postavy. Larisa Schippel popisuje, jak jsou tlumočníci znázorněni v divadelní hře *Nevyhnutelní* rakouské dramatičky Kathrin Röggla. Jak může zmizet hranice mezi autorem výchozího textu a překladatelem se dozvídáme z příspěvku Sigrid Kupsch-Loserei, a to na příkladu románu *Dopisy Peruánky* z roku 1752. Ten byl prezentován jako soubor dopisů, které do francouzštiny přeložila jejich údajná pisatelka, ve skutečnosti autorkou románu smyšlená postava. Sborník uzavírají dva texty Andrease Kelletata: děkovaná řeč

určená Dörte Andres a povídka o cestě, již v mládí podnikl Sotter Sottkowski, etymolog známý především v Germersheimu a Gommersbachu.

Autorům příspěvků byla zjevně ponechána svoboda v tom, jak se ve svém textu chopí prohlášení „*education is a whole-person process*“; u velké části příspěvků je odkaz na název sborníku zřetelný, u jiných je spojitost méně zřejmá (Kelleat, Chabasse, Tryuk). Řada z nich navazuje (Zhao, Kieslich) či odkazuje (Kalina, Kupsch-Loserei) na práce D. Andres.

Sborník je různorodý zvolenými útvary (kromě vědeckých článků obsahuje úvahy i literární text), styly citace, značením rodů a především šíří témat, díky které poskytuje komplexní a hluboký vhled do didaktiky tlumočení v širokém historickém a zeměpisném kontextu.

Aneta Mandysová

<https://doi.org/10.14712/24646830.2018.26>